

forum for
natur og
friluftsliv
TROMS

NVE

Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

12. september 2013

Høringsuttalelse til Lysåelva, Våtvoll og Moelv kraftverk i Kvæfjord kommune

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at NVE har mottatt søknader fra flere søkere om å bygge småkraftverk på Hinnøya. Kraftverkene er planlagt i Lødingen, Kvæfjord og Tjeldsund kommuner i Nordland og Troms. FNF Troms har godt samarbeid med FNF Nordland og Naturvernforbundet i Troms og Nordland om sakene. FNF Nordland sender eget innspill på sakene i Lødingen og Tjeldsund kommuner, Naturvernforbundet sender for alle seks samlet, mens FNF Troms i denne anledning fokuserer på Lysåelva, Våtvoll og Moelv kraftverk, søkt av Fjellkraft, i Kvæfjord kommune i Troms. Det er svært viktig at dette likevel sees i sammenheng og at alle prosjektene på Hinnøya vurderes under ett.

Konklusjon

Hinnøya består av et unikt kystalpint fjell- og fjordlandskap med blant annet Gullesfjorden som en langstrakt og særegen fjord med store verdier. Basert på behovet for kraft, samlet belastning og verdiene for landskap og friluftsliv mener FNF Troms det vil være klokt å ivareta Gullesfjorden fritt for kraftinngrep. Vi mener Moelva kraftverk har høyest konfliktnivå grunnet store landskapsinngrep på høyfjellet, etterfulgt av Lysåa og Våtvoll kraftverk.

Generelle merknader

FNF Troms ønsker først å påpeke det store presset på vannressursene i fylket. Per i dag ligger over 70 søknader inne hos NVE. Av tidligere vannkraftsaker i fylket er 80 gitt konsesjon, kun 15 er avslått. FNF Troms registrer det store antallet utbyggingssaker med bekymring da vi ser at viktige natur- og friluftsverdier ofte blir skadelidende. Dagens situasjon er preget av en planløs småkraftutbygging hvor landskap, biologisk mangfold, naturkvaliteter, folkehelse og opplevelseskvaliteter forringes.

Behovet for kraft

Både Norge og Nord-Norge har overskudd på kraft. Nordland har et overskudd på hele 40 %, og kraftoverskuddet vil øke ytterligere de neste årene. Det er ingen "hastesak" å skulle bygge ned mer av det som er den største mangelvaren i Norge og Europa i dag, nemlig urørt natur. FNF Troms er opptatt av en klimavennlig politikk som i større grad tar høyde for tiltak som energisparing og energieffektivisering. Det finnes et stort potensial for å frigjøre mer miljøvennlig energi fremfor ny kraftproduksjon på bekostning av norsk natur. I den grad nye fornybarprosjekter må bygges ut ser vi at dette gjøres helhetlig og at de minst konfliktfylte områdene vurderes på et solid kunnskapsgrunnlag. Fjellkraft begrunner søknadene med at kraftverkene vil produsere ren,

FNF Troms, c/o Bioforsk Nord Holt, Pb. 2284, 9269 Tromsø
Tlf: 4141 7339 E-post: troms@fnf-nett.no Internett: www.fnf-nett.no/troms

FNF Troms er et samarbeidsforum for 13 natur- og friluftsansjoner i Troms som til sammen representerer rundt 15000 medlemmer. Medlemsorganisasjoner: Troms Turlag, Harstad Turlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Naturvernforbundet i Troms, 4H Troms, KFUK-KFUM-speiderne Troms, Troms Fylkeskystlag, Troms Orienteringskrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i våre hender Tromsø, Nord-Norsk Botanisk forening, Tromsø Casting og Fluefiskeforening.

fornybar kraft som vil fortrenge ikke-fornybar forurensende kraftproduksjon, som for eksempel kullkraft, gasskraft og atomkraft. FNF Troms etterspør en detaljert oversikt over hvordan kraften fra de tre kraftverkene faktisk skal erstatte kull- gass- og atomkraft. Det vil også være interessant å få svar på hvordan denne kraften ikke bare kommer som et tillegg til eksisterende produksjon, noe som vil kunne føre til lavere energipriser og økt forbruk.

Hinnøya

Hinnøya er Norges største øy og har et unikt kystalpint fjell- og fjordlandskap. Kontrastene er store og mulighetene mange. Øya er et meget viktig turområde for den tettest befolkede regionen i Nord-Norge - i alt 150.000 mennesker i regionene rundt Harstad - Lofoten - Vesterålen - Ofoten med byene Svolvær, Stokmarknes, Sortland, og Narvik. Det kommer også stadig flere turister til øya, noe som bunner i det storslåtte villmarkspreget. Fjellheimen mellom Tjeldsundet, Sortlandssundet og Raftsundet bindes sammen av gamle ferdselsveier, og det har også kommet nye merkede turløyper fra Harstad Turlag og Vesterålen Turlag. Øya bærer preg av gammelt kulturlandskap, historiske ferdselsveger, naturtyper, slåttelier, reindrift og sjøsamiske fjorder.

Hva gjelder fjordene drenerer Øksfjorden ut i Svellingsflak-skjærgården i møtet mellom Vestfjorden og Ofoten, mot Hamarøy. Det samme gjør Kanstadfjorden. Også Gullsfjorden er av særegen verdi (se under). Av de tverrgående fjordene og vassdragene på vestsida kan nevnes: Sigerfjorden, Langvasseid, Blokken og Blokkvassdragene, Fiskfjorden og Fiskfjord-vassdragene, Lonkanfjorden og Ingelsfjorden med Storvatnet. Dette utgjør til sammen unike verdier på Hinnøya som FNF mener bør underlegges en helhetlig landskapsressursanalyse. I Nordland holder fylkeskommunen på med en landskapskartlegging i fylket, noe vi synes er meget positivt.

Gullesfjorden

Gullesfjorden er en lang og vakker fjord som er rik på kulturhistorie og som er omkranset av et særegent landskap. Store deler av fjorden er også veiløs, noe som gir fjorden ytterligere verdi. Kvæfjorden med Gullesfjorden er en forlengelse av Andfjorden som munner ut på Eggekanten og Sveinsgrunnen mellom Andenes og Måneset utenfor Gryllefjord. Dette er et stort vannsystem som vi mener bør kartlegges grundig med bruk av vanddirektivet. Gullesfjorden deler Hinnøya og er av stor betydning både historisk og i landskapssammenheng. Fjorden blir også benyttet mye til båt- og fjord/sjøfriluftsliv. FNF Troms mener det er viktig at Gullesfjorden får beholde sine sidevassdrag intakte og sitt storslåtte landskapsrom.

Møysalen nasjonalpark

Det kanskje vakreste og uten tvil største sammenhengende relativt urørte naturområdet i Lofoten-Vesterålen er fjellheimen rundt Møysalen med Øksfjorden/Indrefjordområdet. En smal tarm av en fjord skjærer seg inn i Hinnøya fra sør, som et øksehugg, som nesten deler øya i to, der Gullesfjorden kommer mot fra nord. Området inneholder flere vernede vassdrag og store deler er vernet som nasjonalpark, med «Møysalen» som et hjerte i denne. I NOU 1986:13 ble det påpekt at området inneholder en av de få, lange fjordarmene i fylket som er svakt representert i våre nasjonalparker. Videre er det anført at området har store landskapsestetiske kvaliteter, og at det har sitt særpreg i sin urørthet. Det er allerede en god del eksisterende vannkraftutbygginger på Hinnøya, og FNF Troms mener det er viktig å bevare det som gjenstår av sammenhengende inngrepsfrie områder i fjellheimen rundt Møysalen, både i og utenfor verneområdene. En må også se helhetlig på innfallsportene til nasjonalparken.

Moelva kraftverk

Moelv har eksisterende inngrep i form av traktorvei opp til skoggrensa (ca 275 moh). FNF Troms synes generelt at det er gunstig å utnytte eksisterende infrastruktur dersom småkraftverk uansett skal bygges. Planene om en utbygging av Moelva er vi derimot sterkt kritiske til. Anleggsveien er i

dette tilfelle tiltenkt å videreføres fra skoggrensen helt opp til Tverrelvvatn. Dette vil medføre betydelige inngrep i et ellers uberørt høyfjellsområde opp til ca. 480 moh. 200 høydemeter med vei og nedgravd rørgate over skoggrensa vil føre til en vesentlig forringelse av landskapsrommet i Gullsfjorden. Traktorveien vil også få en klart tydeligere framtreddelse enn hva den har i dag, i tillegg til at den reduserte vannføringen i Grytelva også vil prege landskapet.

Grytevatn og Tverrelvvatn er en del av et større inngrepsfritt område. En utbygging vil føre til betydelig tap av INON. Av villmarkspregede områder vil 0,13 km² gå tapt. Dette er det siste villmarkspregede området på denne delen av Hinnøya. Likevel vil de mest betydelige inngrepene skje i sone 1, hvor 5,74 km² går tapt, og i sone 2 hvor 3 km² går tapt. Dette utgjør en stor andel av de resterende inngrepsfrie områdene i Kvæfjord, hvor det kun er 1,2 km² villmarkspregede områder igjen, og bare 37 km² av sone 1. FNF Troms minner om at bevaring av INON er i tråd med nasjonal arealpolitikk, særlig i områder hvor det er lite igjen og i områder mellom fjord og fjell (i tråd med Veilederen for småkraftverk). Vi mener Gullsfjorden er et område hvor dette bør vektlegges i større grad. Vi minner også om at INON-tapene er beregnet ut fra en flat landskapsmodell og at de reelle tapene (opplevd INON) kan være mer.

Innenfor undersøkelsesområdet er det påvist ett verdifullt naturmiljø, ei bekkekløft langs Grytdalselva av lokal verdi. FNF Troms mener denne bør ivaretas. Med det omfanget av småkraftsaker som nå er i Troms er det viktig å ivareta denne typen bekkekløfter for å sikre mangfoldet og variasjonen i naturmiljø. Det er ikke planlagt slipp av minstevann i Tverrelva når vannet overføres fra Grytevatn til Tverrelvvatn. Dersom konsesjon gis mener FNF Troms det er nødvendig med minsteslipp.

Utredningene for friluftsliv er tynt beskrevet.

Konklusjon:

En utbygging av Moelva vil få svært negative konsekvenser for landskapet i Gullsfjorden, samt redusere inngrepsfrie områder mellom fjord og høyfjell i stor grad. FNF Troms henstiller at konsesjon til Moelva kraftverk ikke gis.

Lysåa kraftverk

Lysåelva har sin store verdi blant annet ved at den ligger vakkert til ved den veiløse delen av Gullsfjorden. Deler av strekket, blant annet ved Lysåa, har en 132 kv linje i nedre deler, samt en traktorvei langs strandsonen. Det relativt urørte preget på østsiden av fjorden, fra Austerfjorden til Gullholm er likevel av høy verdi.

Selv om ikke Lysådalen er av de mest brukte områdene i friluftssammenheng har den sin klare verdi i sin funksjon som urørt og innfallsport til et attraktivt turområde. Det går en sti oppover langs elva som vitner om bruk, og området nyttes både til jakt og fiske. I søknaden står det at området kan deles i to landskapsrom, hvor det øvre har fått størst verdi. FNF Troms ser også at denne verdien kan være høyere, men at området må sees i sammenheng. Både i forhold til hva opplevelsen blir av å bevege seg oppover dalen, samt i forhold til at det nedre landskapsrommet må sees i sammenheng med det større Gullsfjordlandskapet. En utbygging med inngrep oppover lia, samt redusert vannføring, vil bidra til en forringelse av dette storslåtte landskapet.

I søknaden står det følgende at «*utbygging av Lysåelva vil ikke berøre inngrepsfrie område idet 132 kv ledningen langs fjorden allerede har medført at et belte langs fjorden har redusert INON i det aktuelle utbyggingsområdet*». FNF vil påpeke at det ikke stemmer at en eventuell utbygging av Lysåa ikke vel medføre INON-tap. 132 kv ledningen langs fjorden har selvfølgelig redusert INON i området noe, men en utbygging av kraftverket vil føre til inngrep lengre opp og inn mot det

uberørte området og vil medføre bortfall. Ut fra hva FNF Troms kan se vil en eventuell utbygging føre til et tap på ca. 1 km² i sone 2, ut fra en flat landskapsmodell. Reelt sett vil tapet høyst sannsynlig oppleves større.

Elva har interessante partier særlig midtveis, med kløfter og fossefall. En eventuell utbygging vil gjøre at fossesprutsonen forsvinner, noe som kan forringe leveområdene til potensielt sjeldne arter av mose og lav.

Konklusjon: En utbygging av Lysåa vil forringe en relativt urørt del av Gullsfjorden, samt naturopplevelsen i et funksjonelt viktig friluftsområde. FNF Troms henstiller at konsesjon ikke blir gitt.

Våtvoll kraftverk

Våtvoll kraftverk er lokalisert på vestsiden av Gullsfjorden. Det kan hekke fossefall i elva, ellers er det ingen registrerte verdier for biologisk mangfold. Det er ingen etablerte stier innover dalen. Det finnes en del inngrep i terrenget fra før i nedre del, og store deler av inngrepet med vei/nedgravd rørgate vil være skjult fra veien/fjorden. FNF Troms vil trekke fram at en eventuell utbygging likevel vil kunne medføre en rekke negative konsekvenser.

Troms fylkeskommune og kommunene i Troms startet i 2010 en grundig kartlegging og verdivurdering av friluftsområder i fylket. Prosjektet er nå i avslutningsfasen. Vurderingene er utført etter DN's håndbok 25-2004 over en toårsperiode gjennom bred medvirkning av blant annet de respektive kommunene, frivillige organisasjoner og lokale arbeidsgrupper. Kartleggingen i Kvæfjord er gjennomført, men verdivurderingene har enda ikke vært på høring og er ikke per dags dato politisk vedtatt. FNF Troms ønsker likevel å framheve at områdene som omkranser Våtvollsdalen i sør og vest (Løbergdalen – Tverrelvtindan) er verdivurdert til viktige friluftsområder.

Løbergsbukta ligger rett sør for Våtvoll og er et meget viktig friluftsområde. Dette er en av de mest brukte innfallsportene til Møysalen nasjonalpark og til Snyttindhytta til Vesterålen Turlag. Hytta har rundt 600 besøkende i året. Dalen og nærområdene er også brukt til jakt og fiske. Løbergdalen og Våtvollsdalen er nabodaler, kun adskilt av Kobberyggen oppover mot Tverrelvtindan (Reinspælen). Nettopp denne ryggen er av stor verdi da en kan følge denne fra Våtvoll eller Løbergsbukta, via Geitryggen og opp til Tverrelvtindan. Den slakeste oppstigningen er nettopp fra Våtvoll. Parkeringen er rett nord for broa og en følger stien som går opp i skaret mellom Middagshaugen og Bratfjellet. Tverrelvtindan er Kvæfjords høyeste fjell med sine 1118 m.o.h. og er en spektakulær og populær topp. Det er også det nest høyeste fjellet på hele Hinnøya, kun Møysalen er høyere.

FNF Troms synes det er bemerkelsesverdig at Fjellkraft ikke har vurdert denne bruken av område i sin konsekvensutredning og søknad. Det er generelt en veldig knapp beskrivelse av friluftinteressene. FNF Troms vil trekke fram området som omliggende urørt landskap til det viktige og verdifulle friluftsområdet opp Kobberyggen og Tverrelvfjellet. Et inngrep i Våtvollsdalen vil kunne forringe opplevelsen på den mer brukte ryggformasjonen. FNF Troms vil også trekke fram områdets verdi i seg selv. Selv om det ikke går en markert sti innover dalen har dette også en verdi som et alternativt område til Løbergdalen, som er mye brukt og har merket T-sti. Å ha to vakre daler ved siden av hverandre med ulik funksjon er viktig for variasjonen i både friluftsb Bruken, natur og landskap.

Våtvolldalen er også et potensielt område for turister. Gullesfjord camping ligger nært, kun ca. 7 km unna. Det er en vakker og urørt dal når en kommer opp. Ved en utbygging vil også de to fossene få redusert sin visualitet og opplevelseskvalitet.

Konklusjon: Våtvolldalen ligger rett ved et viktig friluftsområde og innfallsporten til Møysalen nasjonalpark, og en eventuell utbygging vil forringe opplevelsen. En utbygging vil også kunne påvirke landskapet negativt. FNF Troms er kritiske til en konsesjon, særlig også med tanke på den samlede belastningen av området.

Samlet belastning

FNF Troms mener at den samlede belastningen på Hinnøya allerede er stor. Det finnes en lang rekke eksisterende kraftverk, blant annet Gausvik 1 og 3, Vangpollen, Strielv, Djupfjord 1 og 3 og Fiskefjord kraftverk. I tillegg er det gitt konsesjon til småkraftverkene Tverrelva og Kvasstind kraftverk. Gjennom Ingelsfjorden, Øksfjorden og Kanstandfjorden går også en nylig oppgradert overføringslinje (Lofotkraft). Omfanget er allerede omfattende og FNF Troms er kritiske til ytterligere utbygginger. Området rundt Sigerfjord og inn mot Møysalen og Tverrelvtindane er særlig berørt og preget av vassdragsutbygging. FNF Troms mener det da er viktig å se områdene i sammenheng og ivareta urørte vassdrag på østsiden av dette utbyggingsbeltet, nærmere bestemt Gullesfjordområdet. Tverrelvdalen ble gitt konsesjon til tross for sine store verdier for friluftsliv, landskap og fisk, og fraråding fra blant annet Fylkesmannens Miljøvernavdeling og Vesterålen Turlag. Dette var en av de to hovedinnfallsportene til Snyttindhytta. Disse inngrepene gjør det etter vårt syn enda viktigere å bevare Løbergsdalen og Våtvolldalen urørte. Den samlede belastningen må ikke kun begrenses til kommunenivå, men må sees for hele regionen og på tvers av fylkene. Presset er stort både i Troms og Nordland. Det er svært viktig at NVE legger samlet belastning og naturmangfoldloven til grunn for sine vedtak.

For Forum for Natur og Friluftsliv Troms
Eivind Høstmark Borge
Fylkeskoordinator

Kopi:
Fylkesmannen i Troms
Troms Fylkeskommune
Kvæfjord kommune